

Problemi metodološkog prilaza proceni odnosa snaga u oružanoj borbi

Razvoj raketno-nuklearnog oružja, elektronskih sredstava i ostale savremene ratne tehnike velike razorne moći na bazi treće tehnološke revolucije, uneo je korenite promene u teoriji i praksi ratne veštine. U stvari, rat je postao višedimenzionalan i sveobuhvatan. U skladu s tim nastale su promene u teoriji sile. Pojam sile znatno je proširen po obimu i sadržaju, i shvata se kao ukupna materijalna i duhovna moć države i drugih subjekata međunarodnih odnosa.

Uslovljenost vojne sile ekonomskom bazom utvrdio je i jasno izrazio Fridrih Engels u »Antidiringu«. Polemišući sa Diringom upravo o tim pitanjima, Engels je pisao: »Čitava organizacija i način borbe armija, a s tim i pobjeda i poraz, zavise od materijalnih uslova, od ljudskog materijala i oružja, dakle od kvaliteta i kvantiteta stanovništva i od tehnike...«¹ Ali, on je u tom kontekstu definisao silu, uglavnom kao vojnu silu: »Sila, to je danas vojska i mornarica.«² Na onom stupnju razvoja proizvodnih snaga to je bila tačna definicija sile.

Neki savremeni teoretičari međunarodnih odnosa silu u širem smislu shvataju kao sposobnost da se drugome nametne sopstvena volja primenom bilo kojeg efikasnog sredstva. U tom kontekstu vojna sredstva se tretiraju kao samo jedna komponenta sile uopšte, gde spadaju još drugi najvažniji prirodni i materijalni činioci i činioci društvene moći. Jedna od najrasprostranjenijih teorija te vrste je realistička teorija Hansa Morgentaua,³ prema kojoj pojam sile obuhvata osam elemenata: geografski položaj, prirodni izvori tla koje

¹ Engels, »Antidiring«, »Kultura«, Beograd 1964, str. 208.

² Engels, *Izabrana vojna dela*, »Vojno delo«, 1953, str. 13.

³ Teorija je izložena u Morgentauovom delu »Politics among Nations« (prvo izdanje 1948, drugo 1954, treće 1960, New York).

posедуje država, industrijski kapaciteti, stanje vojne pripremljenosti, stanovništvo, nacionalni karakter, nacionalni moral i sposobnost diplomatije. Neki tu ubrajaju još i ideologiju, politički sistem, obaveštajnu službu i druge činioce. To znači da neki raniji činioци uslova sile sada postaju njeni neposredni činioци, te problemi vezani za vrednovanje pojedinih činilaca moći, i egzaktnog merenja odnosa snaga u oružanoj borbi postaju složeniji. Naime, došlo je do odstupanja od tradicionalnih merila moći u užem i širem smislu, pa prema tome i do promene metodologije utvrđivanja odnosa snaga. U prošlosti suprotstavljene strane su jednostavno vojnički upoređivane prema kvantitativnim izrazima ljudskog i tehničkog faktora. Savremeni metodološki pristup tom problemu podrazumeva širu analizu, u kojoj bi bili sagledani svi činioци snaga i njihove kvantitativne veličine od uticaja na oružanu borbu.

Ovo tim pre što nadmetanje na vojnom planu povlači za sobom ogromne materijalne izdatke i aktiviranje svih subjekata koji rade za oružane snage. Sigurno je da od nivoa razvijenosti proizvodnih snaga, ekonomike, tehnologije, organizacije proizvodnje i slično, umnogome zavisi veličina i efikasnost vojne sile, što mora biti prisutno pri razmatranju odnosa snaga u oružanoj borbi.

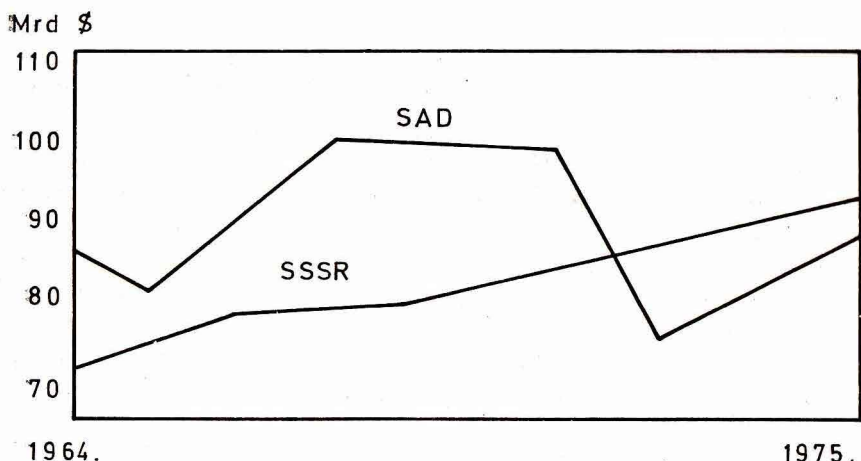
Oružane snage pojedinih zemalja, pored ostalog, čine veliki tehnički sistem čija su sredstva proizvod tehnologije najvišeg nivoa. Jedan takav sistem mora biti u stalnoj tehničkoj i operativnoj mobilnosti, što zahteva angažovanje velikog broja specifičnih kadrova, a takođe i znatna sredstva za njihovo održavanje u besprekornom tehničkom stanju. Tako, na primer, samo u 1978. godini utrošeno je preko 400 milijardi dolara u vojne svrhe.⁴ Uprkos pregovorima o ograničavanju strategijskog naoružanja koji se vode između vodećih blokovskih sila i pregovara o razoružavanju u okviru Ujedinjenih nacija, trka u naoružanju se nastavlja nesmanjenom žestinom. Neki vojni teoretičari taj proces nazivaju »logističkim ratom«, čiji je smisao u deklasiranju skupocenih sredstava ratne tehnike proizvodnjom novih modernijih i efikasnijih i, kao po pravilu, uvek skupljih. Svaka nova generacija borbenih aviona skuplja je 2 — 3 puta od prethodne, a to važi i za ostalu ratnu tehniku.

Ako ovome dodamo i multipliciranje troškova oko nuklearnih i kosmičkih programa, kao i troškove istraživanja novih oružja opasnijih od nuklearnog, koja sprovode vodeće blokovske sile, onda je normalno što na te zemlje otpada najveći procenat ovih sredstava, što se vidi iz daljnjeg pregleda.

⁴ »The International institute for strategic studies«, London, februar 1979.

PREGLED

izdataka za oružane snage u SAD i SSSR u Mrd dolara⁵

Samo u SAD, od ukupno 2,200.000 stručnjaka, koliko ih je bilo na kraju 1975. god. svaki šesti je radio za vojnu industriju, a slična je situacija i u drugim razvijenim zemljama.⁶

Pored analize materijalne baze zaraćenih strana (strategijske sirovine, industrija, poljoprivreda, saobraćaj, nacionalni dohodak, naučno-tehnološki razvitak sa stanovišta proizvodnje za oružane snage i sl.), neophodno je razmotriti i ostale elemente koji imaju uticaja na oružanu borbu kao što su: geografsko-strategijski položaj (industrijski i energetske izvori, vojni prostori i ratišta kao zasebne celine, njihov oblik i veličina i komunikativnost), demografski faktor, društveno-političko uređenje i moral naroda i drugo.

Tek posle izvršene široke analize ovih elemenata, moguće je pristupiti proračunu odnosa snaga u užem smislu, koji podrazumeva samo vojni faktor, pri čemu je potrebno razmotriti broj i kvalitet jedinica svih vidova oružanih snaga, vrstu i kvalitet savremenog naoružanja, stepen razvijenosti vojne nauke i tehnologije, organizacionu sposobnost starešinskog kadra, stepen razvijenosti proizvodnje itd. No, kako su oružane snage nosilac oružane borbe, to se ovo razmatranje dalje usmerava na pitanja od neposrednog uticaja na odnos snaga u oružanoj borbi.

Gledano sa vojnog aspekta, odnos snaga u oružanoj borbi je odnos borbenih vrednosti suprotstavljenih strana, utvrđen na osnovu

⁵ Ray S. Kline: »World Power Assessment«, Washington 1975, str. 78.

⁶ »Došlo je do braka između nauke i rata. Prva i najopasnija posledica tog braka jeste vojna industrija«. Robin Klark, »Politička misao«, Zagreb, 1976, str. 608.

stručnih procena svih elemenata koji utiču na ishod njihovog oružanog sukoba. Procena ovog odnosa u prošlosti je bila olakšana činjenicom što su oružanu borbu vodile profesionalne armije, ograničenim snagama i na ograničenom prostoru. Međutim, kako se oružana borba, po obimu angažovanja snaga i sredstava, vremenu i prostoru, približava svom totalitetu, to dolazi do uzajamne povezanosti ljudskog i materijalno-tehničkog faktora, prostora na kojem se vodi oružana borba i vremena. Iz toga proizilazi da je odnos snaga u oružanoj borbi, u stvari, odnos konkretnih kvalitativnih i kvantitativnih mogućnosti ljudskog i materijalno-tehničkog faktora suprotstavljenih strana u uslovima određenog vremena i prostora.

Osim toga, naš NOR kao i oslobodilački ratovi vođeni posle II svetskog rata, afirmisali su moral kao vojni faktor prvog reda. Naime, pokazalo se da postoje velike mogućnosti masovnog učešća naroda u oružanoj borbi, što bi moralo biti prisutno pri razmatranju odnosa snaga, bar kad je reč o ratovima opštenarodnog tipa. Iz toga logično sledi da proračun odnosa snaga u oružanoj borbi u ovoj vrsti rata još više postaje složen, pa ga je moguće izvesti sveobuhvatnom analizom ne samo pomenutih faktora, već i drugih činilaca koji ih prate. »Povećanje dimenzija ratišta, masovno učešće naroda u oružanoj borbi i neoružanim oblicima otpora, raznovrsnost, ubojna moć naoružanja usloveli su potrebu znatnog proširenja kriterija za procenu odnosa snaga...«⁷

Znači, pri razmatranju odnosa snaga, pored oružanih snaga suprotstavljenih strana, neophodno je sagledati i sve oblike otpora kojim stanovništvo daje svoj doprinos borbenim dejstvima.

Zakonita je pojava da u ratu pobeđuje ona strana koja ima povoljniji odnos snaga, bilo na određenom ratištu za sve vreme rata, ili u određenom periodu rata. Ona važi za sve nivoe ratne veštine, pa samim tim i za oružanu borbu u celini. Međutim, iako su snage suprotstavljenih strana, uglavnom, poznate u globalu, objektivno je teško ustanoviti realan odnos snaga jer im se borbena vrednost menja. To će reći da se odnos snaga može proračunati samo za date uslove u konkretnoj situaciji. Osim toga, ljudski i materijalno-tehnički faktor, te faktori prostor i vreme, međusobno su povezani, zavisni i po unutrašnjoj strukturi vrlo složeni. Njihova složenost proizilazi iz uzajamne povezanosti i zavisnosti više elemenata koji im povećavaju ili smanjuju vrednost, te prema tome daju prednost jednoj ili drugoj strani. Međutim, i ta prednost je relativna veličina, uprkos tome što može biti veoma izražena u pojedinim elementima činilaca snaga,

⁷ Timska studija odnosa snaga u operaciji ONOR-a, Centar visokih vojnih škola — posle diplomске studije, 1978, str. 223.

jer njena realna veličina zavisi od mogućnosti određene pomoći u kontekstu datih društveno-istorijskih uslova i konkretnih ratnih, odnosno borbenih uslova.

To znači da je premoć u pojedinim elementima snaga ili uopšte u odnosu snaga u oružanoj borbi realna u onoj meri u kojoj subjektivne snage to objektivno mogu da iskoriste. Drugim rečima, na odnos snaga ima veliki uticaj i ratna veština koja je sastavni deo tog odnosa i subjektivni izraz objektivnog stanja stvari. Ovo se vezuje za sposobnost subjektivnog faktora da spozna objektivne uslove i u njihovom sklopu one delujuće činioce koji odlučujuće utiču na ishod borbe, boja, operacije, pa i rata u celini. Spoznaja tih uslovnosti, i u tom kontekstu mogućnosti delovanja u borbi, osnovna je pretpostavka adekvatnog postupanja u borbi, saglasno tim mogućnostima, čime se i određuje stepen kreativnosti ratne veštine određenih subjektivnih snaga. Najviši stepen kreacije podrazumeva ne samo delovanje u skladu sa objektivno datim mogućnostima, već i u smislu menjanja uslova, a time i stvaranja novih mogućnosti delovanja. Normalno, u praksi nikad nije jednostavno utvrditi uticaj subjektivnog faktora u ovom smislu već se taj uticaj ostvaruje u procesu oružane borbe u kojem se ispoljava stvaralačka uloga subjektivnog faktora, čije poimanje objektivno datog stanja i borbeni postupci u praksi, kojima se menja to stanje, utiču na postizanje većeg ili manjeg uspeha u oružanoj borbi. Zbog toga ponekad rezultat borbe može da bude sasvim neočekivan, čak i apsurdan na prvi pogled. Nije reč o prenaglašavanju subjektivnog faktora već o njegovom objektivnom vrednovanju sa stanovišta društvenog dijalektičkog determinizma. To je važno naglasiti, budući da se u praksi faktorima odnosa snaga u oružanoj borbi pridaje veliki značaj u opštoj konstelaciji odnosa snaga, a ponekad se i prenaglašava uloga nekog od njih, zavisno od toga koji više odgovara pojedinim armijama u datoj fazi razvoja. Tako, na primer, u nekim armijama razvijenih zemalja glavni značaj pridaje se materijalno-tehničkom faktoru, dok one manje razvijene apsolutizuju ljudski faktor kao odlučujući u oružanoj borbi i sl. Da bi se došlo do realnog sagledavanja u kojoj bi meri ovi faktori uticali na odnos snaga, neophodno je, pre svega, uspostaviti jedinstvene kriterijume u njihovom shvaćanju.

Nadmoćnost jedne od suprotstavljenih strana u nekim elementima ne treba uprošćeno shvatati kao prost mehanički odnos koji će delovati sam od sebe. Iskustva iz prošlosti pokazuju da se pobjeda nad protivnikom postizala i u uslovima ravnoteže snaga, pa čak kada

je pobjednik bio brojno slabiji i u tehničkom pogledu,⁸ ali je zato opšti kvalitet snaga (uvežbanost, sposobnost prilagođavanja ratnom ambijentu, borbeni moral, stvaralačka ratna vještina i drugo) bio na njegovoj strani.⁹

Ovo nam ukazuje da prilikom razmatranja odnosa snaga u oružanoj borbi ne bi trebalo pojedine faktore pojedinačno analizirati ni odvojeno ceniti. Uticaj svih faktora na odnos snaga može se realno sagledati samo ako se uoči njihovo uzajamno dejstvo, tj. njihova međusobna povezanost, zavisnost i uslovljenost u kontekstu datih opštih i posebnih uslova.

Ovo tim pre kada se zna da oružane snage pojedinih zemalja nisu jednako organizovane, niti istovetno opremljene. Uzmemo li u obzir samo merljive elemente i tako uporedimo dva potencijalna protivnika, možemo odrediti odnos snaga mehaničkim zbirom žive sile i vatrenih mogućnosti. Ali, pri tome nismo došli do realnog odnosa borbenih vrednosti baš zato što smo analizirali samo one merljive elemente, pri čemu smo zapostavili mnoge nemerljive i nestalne činioce kao što su: kvalitet ljudstva (fizička spremnost, moral, obučenost svih stepena, patriotizam i sl.), kvalitet borbene tehnike, uticaj prostora i vremena na izvođenje borbenih dejstava i drugo, budući da neki činioci uslova mogu uz odgovarajuću kreativnu ratnu vještinu i sami da prerastu objektivno u — činioce snaga.

Tako, na primer, svi događaji u vezi sa oružanom borbom dešavaju se u prostoru koji može da bude činilac snage one suprotstavljene strane čije je stanovništvo na njemu naseljeno, pod uslovom da je motivisano, organizovano i angažovano da na odgovarajući način doprinosi oružanoj borbi. Taj isti prostor, zbog svojih fizičko-geografskih karakteristika, može negativno uticati na efikasnost upotrebe tehničkog faktora jednoj suprotstavljenoj strani, uz istovremeno omogućavanje drugoj da, većim manevrom, primenom masovnog zaprečavanja, nadoknadi svoju tehničku inferiornost.¹⁰

⁸ »U bici na Sutjesci odnos snaga je bio 8:1 u korist Nemaca, ali ni to nije bilo dovoljno okupatoru da ostvari postavljeni cilj«, general-major Trgo Fabijan, IV i V neprijateljska ofanziva, osnovni referat na naučnom skupu »Neretva-Sutjeska« — Sarajevo, 1968, str. 14—16.

⁹ »Fridrih II Veliki potukao je dvostruko jače snage protivnika u bitkama kod Lojtena i Bosbaha, a Napoleon kod Drezdna«, general armije Nikola Ljubičić, »Opštenarodna odbrana — strategija mira«, Vojnoizdavački zavod, Beograd, 1976, str. 152.

¹⁰ »Iako su Amerikanci bili apsolutno nadmoćniji u sredstvima borbene tehnike u Vijetnamu, brzim manevrima i vještinom korišćenja vremena i prostora, pripadnici Fronta nacionalnog oslobođenja su američku tehniku učinili disfunkcionalnom«, prof. dr Momir Stojković, materijal za diskusiju na temu: »Strategija posrednog nastupanja«, 1977.

Značaj prostora će još više dolaziti do izražaja ukoliko je ljudski faktor jedne od suprotstavljenih strana konstituisan na teritoriji izvođenja borbenih dejstava. Komentarišući neuspeh Amerikana u Južnom Vijetnamu, jedan američki publicista je pisao: »I dok se američki vojnici, zazirući od svakog žbuna, plašeći se zmijskih ujeda ili postavljene klopke, kreću po vijetnamskom prostoru svega 500 m na dan, dotle se pripadnici Fronta nacionalnog oslobođenja, koji su tiši i od same džungle, na toj istoj teritoriji osećaju kao u svom dvorištu«. ¹¹

Ovo ukazuje da je procena odnosa snaga u oružanoj borbi kroz analizu svih faktora složen i stručan posao, koji zahteva sveobuhvatno i temeljno razmatranje svih elemenata kod obe suprotstavljene strane. Svojstva pojedinih faktora koji deluju na odnos snaga ne manifestuju se statički, te nisu ni data jednom zauvek. ¹² Kako će se ponašati pojedini faktori zavisice od uslova u kojima se budu ispoljavali, kao na primer: vid borbenih dejstava, karakter rata, moralno-političko stanje boraca, uloga i doprinos stanovništva na teritoriji i slično.

Pri tom je naročito značajna uloga ljudskog faktora koji mora biti pripremljen za dejstvo u svim ratnim uslovima. I to ne samo pripadnici oružanih snaga već i celokupno stanovništvo, koje mora biti sposobno da prebrodi sve teškoće i traume koje se javljaju na početku rata.

U skoro svim oružanim sukobima, gde su dolazile do izražaja oružane intervencije ili agresije, kvalitet i kvantitet tehničkog faktora, bar u početnom periodu rata, bio je, po pravilu, na strani agresora. Uprkos tome, istorija ratova poznaje mnogobrojne primere sloma oružanih snaga zemlje agresora, koje su tehnički bile superiornije, baš zbog inferiornosti ljudskog faktora. Iskustvo iz našeg NOR-a i drugih oslobodilačkih ratova vođenih posle II svetskog rata ubedljivo govori da, ako ljudski faktor kao subjekat oružane borbe nije na visini svog zadatka, gube na značaju i svi ostali faktori. ¹³

¹¹ Stručna biblioteka SSNO, N- 112/71. god.

¹² »Za vreme kolonijalne vlasti u Vijetnamu francuske ocene vijetnamskog vojnika koje su se bazirale na nekim realnim pokazateljima za to vreme, bile su veoma nepovoljne. Međutim, taj isti Vijetnamac u oslobodilačkom ratu Vijetnama pokazao je neviđena herojstva, odoleo američkoj tehnici i svrstao se među najbolje ratnike koje istorija poznaje«. — L. Kirk-Patrik, bivši generalni inspektor CIA.

¹³ »Fidel Kastro je 1956. godine sa svojih 1.500 gerilaca uspeo da obori sa vlasti diktatora Batistu koji je raspolagao armijom od 40.000 vojnika i policajaca. Ali, nekoliko godina kasnije, 1.500 kubanskih emigranata (poznati Zaliv Svinja) nisu mogli ni ozbiljnije da ugroze novi društveno-politički sistem na Kubi koji je takođe raspolagao približno istim brojem oružanih snaga kao u doba Batiste«. — Stručna biblioteka SSNO, N 3—3/74, str. 45.

Oružane snage mogu se razbiti i raspasti kao žrtva slabosti ljudskog faktora i obratno. One su nepobedive ako obezbede ne samo kvantitet, već prvenstveno kvalitet žive sile, uz primenu najpogodnije ratne veštine, prilagođene uslovima i mogućnostima istorijskog trenutka.¹⁴

Mnoštvo primera iz novije istorije pokazuje da je bilo slučajeva u kojima je veći broj slabije naoružanih ljudi uspešno zamenjivao manji broj savremenije naoružanih vojnika. Međutim, teško je izolovano posmatrati manifestaciju delimične zamenjivosti i prelaska kvantiteta u kvalitet, i pri tome dokazati da je proračun odnosa snaga realan. To znači da je objektivno sagledavanje manifestacije dijalektičkog jedinstva svih faktora, kroz mogućnost prelaska kvantiteta u kvalitet, moguće samo stručnom analizom ekvivalentne vrednosti odgovarajućeg kvantiteta i kvaliteta, pa i tada se dobijaju relativni rezultati, pogotovu gde je kvalitativna razlika velika. Tako, na primer, uvođenje u naoružanje najsavremenijih sredstava ratne tehnike kod moderno opremljenih armija, predstavlja nov kvalitet koji je teško zameniti kvantitetom.

U slučaju upotrebe nuklearnog oružja došlo bi do bitnih promena u tradicionalnim merilima pri proračunu odnosa snaga. Dejstvom ovog oružja postojala bi mogućnost jednovremenog tučenja i obostranog uništenja protivnika na velikom prostranstvu. To bi bila sasvim nova pojava u pogledu značaja tehničkog faktora, ali bi ona još u većoj meri istakla ulogu ljudskog faktora (njegovog morala i sposobnosti da prebrodi šokove i traume izazvane nuklearnim dejstvom i sl.).

Osim toga, ako uporedimo efekat dejstva nuklearnog oružja sa odgovarajućom snagom nekog klasičnog borbenog sredstva, možemo egzaktno utvrditi samo odnos u jačini fizičkog udara (na primer, oko 25.000 artiljerijskih zrna srednjeg kalibra ravno je učinku jednog nuklearnog projektila snage 20.000 tona trinitrotoluola). Na prvi po-

¹⁴ »U našem NOR-u u operaciji »Vajs« neprijateljske snage brojale su 80.000, a naše 40.000 ljudi. Odnos snaga bio je 2:1 u korist protivnika koji nije uspeo da ostvari svoje ciljeve; u operaciji »Švarc« neprijateljske snage su iznosile 127.000, a naše 19.700 ljudi. Odnos snaga bio je 7:1 u korist neprijatelja, ali mu ni to nije bilo dovoljno da okruži, uništi ili zarobi naše snage.

U napadu na Ozrenski partizanski odred 28. I 1942. okupator je angažovao oko 18.000 ljudi, dok su partizani imali svega 1,200 boraca. I pored brojnog odnosa 15:1 u korist Nemaca, veći deo ovog odreda uspeo je da izbegne razbijanje i uništenje.

Ljubotinski i Ceklinski partizanski odredi, sa oko 50 boraca, 14/15. VII 1941. iz zasede su napali italijansku kolonu koju je sačinjavalo oko 800 vojnika. Iako je odnos snaga bio 17:1 u korist Italijana, partizani su im naneli velike gubitke i uspeali da ih razbiju«. — general-major Fabijan Trgo, Isto, str. 57 i »Oružani ustanak naroda Jugoslavije 1941. godine«, izdanje VVA, Beograd, N-731, str. 45.

gled izgleda, bar u aritmetičkom smislu, da je zamenljivost kvantiteta kvalitetom moguća i računica tačna. Međutim, znajući da se do ovog rezultata došlo mehaničkim proračunom, bez ocene uticaja i drugih elemenata (mnogo jače psihološko dejstvo nuklearnog oružja, ravnomernost i brzina ostvarivanja efekata i sl.), navodi na zaključak da se proračuni ovakve vrste mogu uzeti kao uslovni.

U slučaju da obe suprotstavljene strane raspolažu količinom nuklearnih borbenih sredstava da mogu uništiti jedna drugu i više puta, onda se odnos snaga može narušiti samo proizvođenjem i uvođenjem u naoružanje nekog novog oružja, koje bi u pogledu borbenih mogućnosti nadmašivalo ranija ostvarenja na ovom planu, a ne povećavanjem fisionih zaliha.

Odnos snaga u oružanoj borbi manifestuje se i kao uzrok koji rađa konkretne osobenosti ratnih dejstava i diktira oblike rata i načine ratovanja. Međutim, taj uzrok je opterećen unutrašnjim protivurečnostima, te se sam nalazi u stanju promene. Baš zbog toga, biće slučajeva kada će jedna od suprotstavljenih strana, iako inferiorna u opštem odnosu snaga, postići određenu premoć na nekim delovima ratišta i na taj način ostvariti uspehe, što može u nekim uslovima biti put za postepenu izmenu opšteg odnosa snaga, tim pre ako ovi, delimični uspesi, budu imali tendenciju prerastanja u viši kvalitet.

Poznata je činjenica da je u narodnooslobodilačkom ratu bio nepovoljan odnos snaga u NOVJ na stratezijskom nivou sve do pred kraj rata, što se može videti iz sledećeg pregleda.

P R E G L E D
odnosa snaga u toku narodnooslobodilačkog rata¹⁵

Godina	Neprijatelj	NOVJ	Odnos
1941.	660.000	80.000	8,2:1
1942.	930.000	150.000	6,2:1
1943.	920.000	300.000	3,7:1
1944.	712.000	500.000	1,4:1
1945.	680.000	800.000	1:1,2

Sličan primer imamo i u vijetnamskom ratu gde se gotovo na isti način manifestovala ova tendencija. Snage opštenarodne odbrane Fronta nacionalnog oslobođenja su progresivno narastale, ali ne pra-

¹⁵ General armije Nikola Ljubičić: Opštenarodna odbrana strategija mira, Vojnoizdavački zavod, Beograd, 1976, str. 153.

volinijskom već uzlazno-silazno-uzlaznom transformacijom. Na drugoj strani, narastale su i snage agresora stalnom eskalacijom dok nisu dosegle kulminacioni nivo od 500.000, kada su zajedno sa kvislinškim snagama brojale armiju od preko milion ljudi.¹⁶ Međutim, baš tada su i doživele svoje najveće neuspehe, i to je bila ona prelomna tačka kada počinje zakonito da opada masa agresorovih snaga.

Najčešće je povoljan opšti odnos snaga na višem nivou preduslov za uspešna borbena dejstva na nižem nivou. No, i pored toga, mnogi primeri iz prošlosti ukazuju da se odnos snaga zaraćenih strana menjao od nižih ka višim nivoima.

Na odnos snaga u oružanoj borbi mogu imati uticaj i neke slučajnosti koje se ne mogu predvideti.

Iz ove kratke analize odnosa snaga u oružanoj borbi može se zaključiti da je to dubok dijalektički odnos, bez obzira na kom se nivou razmatrao. Odnos snaga se karakteriše protivrečnim spoljnim i unutrašnjim vezama, kao i vrlo složenim uzajamnim uticajima. No, i pored postojanja raznovrsnih činilaca koji utiču na promene odnosa snaga, moguće je izdvojiti one najvažnije od onih manje važnih i drugostepenih. No, u svakom slučaju, utvrđivanje bar približno realnog odnosa snaga zahteva temeljnu analizu svih faktora suprotstavljenih strana. Apsolutiziranje bilo kojeg od njih bilo bi pogrešno. Pa ipak, treba reći da će ljudski faktor u interakciji sa svim ostalim uvek imati odlučujuću ulogu u oružanoj borbi i ako bi on zatajio, svi drugi faktori ostali bi disfunkcionalni.

¹⁶ Isto, str. 153.